

**BIURO
RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH**
RPO-594601-X/08/MS

00-090 Warszawa   Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77   Fax 0-22 827 64 53

Warszawa, ...⁷.....sierpnia 2008 r.

RPO 594601/08

BIURO RZECZNIKA PRAW OBYWATELSKICH	
WPL.	2008 -08- 08
ZAL. p1/78	NR 1165150

Notatka służbowa

z wizytacji Aresztu w celu Wydalenia i Ośrodka Strzeżonego dla Cudzoziemców mieszczących się przy Bieszczadzkim Oddziale Straży Granicznej w Przemyślu.

W dniu 30 lipca 2008 r. z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, Tomasz Gellert – Dyrektor Zespołu Administracji Publicznej, Zdrowia i Ochrony Praw Cudzoziemców Biura RPO, Marcin Sośniak oraz Marta Junk – pracownicy ww. Zespołu przeprowadzili wizytację Aresztu w Celu Wydalenia oraz Ośrodka Strzeżonego dla Cudzoziemców przy Bieszczadzkim Oddziale Straży Granicznej w Przemyślu. Celem wizytacji było zapoznanie się z warunkami panującymi w Areszcie i Ośrodku Strzeżonym oraz ze stanem przestrzegania praw przebywających w nich cudzoziemców.

W trakcie wizytacji przeprowadzono rozmowy z Komendantem Oddziału SG oraz funkcjonariuszami SG pełniącymi służbę w obu placówkach, a także z osadzonymi w nich cudzoziemcami. Zapoznano się również z losowo wybraną dokumentacją prawną, dotyczącą umieszczania i pobytu cudzoziemców w Areszcie w Celu Wydalenia lub w Ośrodku Strzeżonym.

W rozmowie z funkcjonariuszami Straży Granicznej poruszona została także sprawa przesłuchiwania przebywających w Areszcie lub Ośrodku obywateli Wietnamu przez funkcjonariuszy Ministerstwa Bezpieczeństwa Publicznego Socjalistycznej Republiki Wietnamu.

Spostrzeżenia i uwagi.

1. Areszt w Celu Wydalenia oraz Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców zajmują kompleks wolnostojących budynków, wchodzących w skład Komendy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej w Przemyślu. Placówki nie posiadają wspólnej infrastruktury, a teren wokół każdej został w sposób odpowiedni zabezpieczony około 3,5 metrowym ogrodzeniem pełnym, zwieńczonym drutem kolczastym.

Wejście do Aresztu w Celu Wydalenia prowadzi przez część administracyjną, w której – obok pomieszczeń gospodarczych – znajdują się: izba dyżurna, pokój widzeń, gabinet lekarski oraz izolatka, przeznaczona – w zależności od okoliczności - bądź to dla osób chorych, bądź też cudzoziemców naruszających panujący w wizytowanych placówkach porządek.

W izbie dyżurnej zlokalizowana jest centrala systemu monitoringu telewizyjnego Aresztu. Dyżurka wyposażona również została w odpowiedni system alarmowy oraz instalację telefoniczną, zapewniającą połączenie z funkcjonariuszem dyżurnym SG. W pomieszczeniu tym mieści się także magazyn depozytów, w którym przechowywane są rzeczy osobiste osadzonych.

W sąsiedztwie izby dyżurnej znajduje się pokój widzeń, wyposażony w odpowiednie do swoich funkcji umeblowanie (stosowną liczbę stołów i krzeseł). Możliwość stałej obserwacji tego pomieszczenia zapewnia funkcjonariuszom lustro weneckie.

Z części administracyjnej wyjście prowadzi na dwa wydzielone place spacerowe, zabezpieczone odpowiednio ogrodzeniem o wysokości ok. 3 metrów, zwieńczonym drutem kolczastym. Zaznaczyć przy tym należy, iż teren ten jest w niewielkim stopniu zagospodarowany i praktycznie całkowicie pozbawiony zieleni.

W skład Aresztu w Celu Wydalenia wchodzi 11 cel mieszkalnych, od jedno do sześćosobowych. Łącznie Areszt dysponuje 35 miejscami. Umeblowanie cel stanowią metalowe łóżka, stoły i krzesła przymocowane do podłóg. Brak jest natomiast szafek na rzeczy osobiste osadzonych. Okna w celach – uchylne, zabezpieczone od wewnątrz metalową siatką – zapewniają cudzoziemcom należyty dostęp do światła słonecznego i odpowiednią wentylację. Pomieszczenia mieszkalne są również w odpowiedni sposób

oświetlane światłem elektrycznym. W każdym pomieszczeniu znajduje się kran z dostępem do bieżącej wody.

Na korytarzu Aresztu znajdują się wspólne dla osadzonych pomieszczenia sanitarne (osobno łazienka i toaleta) wyposażone w odpowiednią liczbę natrysków, umywalek oraz misek ustępowych i pisuarów. Jak wynika z wyjaśnień funkcjonariuszy Straży Granicznej pełniących dyżur w Areszcie oraz z grafiku wywieszonego na drzwiach łazienki, natryski udostępnia się osadzonym średnio dwa razy w tygodniu, w kolejności według numerów cel, w których zamieszkują.

W dniu wizytacji wszystkie udostępniane osobom osadzonym pomieszczenia Aresztu utrzymane były w bardzo dobrym stanie technicznym oraz sanitarnym.

Ośrodek Strzeżony dla Cudzoziemców zajmuje odrębny kompleks budynków. W skład tego kompleksu wchodzi - poza częścią administracyjną - dwa parterowe budynki mieszkalne, przeznaczone osobno dla mężczyzn (tzw. oddział męski), osobno dla kobiet i rodzin (tzw. oddział rodzinny). W drugim z wymienionych budynków wydzielone zostały części mieszkalne dla samotnych kobiet oraz rodzin.

W części administracyjnej znajduje się izba dyżurna, wyposażona w system alarmowo – przyzywowy oraz instalację telefoniczną. Pełni ona także funkcję centrali monitoringu telewizyjnego. W sąsiedztwie izby dyżurnej zlokalizowane są trzy sale widzeń, umeblowane odpowiednio do swojej roli. Od korytarza pomieszczenia te oddzielone są przeszklonymi drzwiami, co umożliwia funkcjonariuszowi dyżurnemu stałą ich obserwację.

N terenie Ośrodka, w wydzielonej części jednego z budynków mieszkalnych, znajduje się także pokój lekarski oraz izolatka dla chorych.

Osadzonym w Ośrodku Strzeżonym cudzoziemcom udostępniono 29 pokoi, przeznaczonych dla czterech, pięciu lub siedmiu osób. Docelowo Ośrodek liczy ok. 140 miejsc.

Wszystkie pokoje wyposażone zostały w odpowiednią liczbę metalowych łóżek, stołów i krzeseł oraz szaf na rzeczy osobiste cudzoziemców. Okna w pokojach zabezpieczone są metalową siatką. Zdaniem osób wizytujących zapewniają one należyty dostęp do światła słonecznego oraz właściwą wentylację. Pomieszczenia te są również w odpowiedni sposób oświetlane światłem sztucznym.

Pomieszczenia sanitarne znajdują się na korytarzach, w obu budynkach mieszkalnych Ośrodka. Pomieszczenia te wyposażone zostały – odpowiednio do swoich funkcji - w umywalki, natryski oraz muszle ustępowe. Jak wynika z poczynionych ustaleń, dostęp do nich jest w zasadzie nieograniczony.

W obu budynkach cudzoziemcom udostępniono świetlice wyposażone w urządzenia sportowo – rekreacyjne (jak np. stół pingpongowy) oraz odbiorniki telewizyjne, a także sale przeznaczone do wykonywania praktyk religijnych. W tzw. bloku rodzinnym znajduje się ponadto pokój zabaw dla dzieci, biblioteka oraz pomieszczenie kuchenne, służące osadzonym do samodzielnego przygotowywania posiłków.

Teren wokół budynków mieszkalnych pełni funkcję placu rekreacyjnego. W tym celu został on wyposażony w odpowiednią infrastrukturę (urządzone zostało boisko oraz plac zabaw dla dzieci).

Poza terenem Ośrodka Strzeżonego znajduje się stołówka przeznaczona wyłącznie dla cudzoziemców przebywających w Ośrodku. Wejście do stołówki prowadzi zabezpieczoną kładką ponad ogrodzeniem Ośrodka.

Podobnie, jak w Areszcie w Celu Wydalenia, w dniu wizytacji wszystkie pomieszczenia udostępniane osobom osadzonym w Ośrodku Strzeżonym utrzymane były w odpowiedniej czystości oraz należytym stanie technicznym.

2. Teren Aresztu w Celu Wydalenia oraz Ośrodka Strzeżonego jest monitorowany za pomocą systemu kamer telewizyjnych. Centrala monitoringu, wspólna dla obu obiektów, mieści się w izbie dyżurnej Ośrodka Strzeżonego. Osobna centrala, znajduje się także w dyżurce Aresztu.

W Areszcie w Celu Wydalenia monitoringiem objęte są: teren wokół budynku, w tym oba place spacerowe, korytarze, a także trzy cele mieszkalne, w których – jak wynika z wyjaśnień funkcjonariuszy SG – umieszczani są cudzoziemcy mogący zagrazać porządkowi w placówce. W Ośrodku kamery telewizyjne usytuowane są wyłącznie na korytarzach oraz na zewnątrz budynków mieszkalnych.

W Areszcie w Celu Wydalenia oraz Ośrodka Strzeżonego na jednej dwunastogodzinnej zmianie dziennej dyżur pełni łącznie od 12 do 14 funkcjonariuszy

Straży Granicznej. Na zmianie nocnej obie placówki zabezpiecza 12 funkcjonariuszy, z czego 4 pełni służbę na terenie Aresztu w Celu Wydalenia. Z zapewnień uzyskanych przez osoby wizytujące wynika, iż funkcjonariusze posługują się językami obcymi – w tym językiem rosyjskim - w stopniu umożliwiającym porozumiewanie się z osobami osadzonymi.

Z informacji uzyskanych przez pracowników Biura RPO wynika, iż pomieszczenia zajmowane przez osadzonych w miarę regularnie są kontrolowane przez funkcjonariuszy SG. Kontrole przeprowadzane są zawsze w obecności co najmniej jednej osoby zamieszkującej w danym pomieszczeniu, a ich celem jest w szczególności sprawdzenie systemu zabezpieczeń.

Wyjaśnienia udzielone przez funkcjonariuszy SG wskazują, iż na terenie Aresztu oraz Ośrodka Strzeżonego zdarzają się przypadki użycia środków przymusu bezpośredniego, w postaci chwytów obezwładniających, wobec osadzonych zachowujących się agresywnie. Przypadki te odnotowywane są w księdze służby, a także w formie notatek służbowych oraz meldunków. Ponadto, w sytuacjach rażącego naruszenia porządku obowiązującego w Ośrodku Strzeżonym, sprawcy tych naruszeń umieszczani są w izolatce znajdującej się na terenie Aresztu w Celu Wydalenia. Jak wynika z zapewnień funkcjonariuszy SG, każdy przypadek zastosowania tego środka wiąże się z wystąpieniem do właściwego sądu z wnioskiem o zmianę miejsca osadzenia z Ośrodka Strzeżonego na Areszt. Z reguły, po opuszczeniu izolatki, cudzoziemcy ci pozostają w Areszcie w Celu Wydalenia.

Zwrócić w tym miejscu należy również uwagę na stosowany w praktyce Ośrodka Strzeżonego sposób karania cudzoziemców nie podporządkowujących się panującym w placówce zasadom, polegający na czasowym ograniczaniu osadzonym możliwości oglądania telewizji.

3. W dacie wizytacji, w Areszcie w Celu Wydalenia osadzonych było 26 cudzoziemców. W Ośrodku Strzeżonym zamieszkiwało natomiast 66 osób dorosłych oraz dziesięcioro dzieci i małoletnich. Osadzeni pochodzili głównie z Wietnamu, Rosji, Indii i Sri Lanki.

4. Osoby przebywające w Areszcie w Celu Wydalenia korzystają z prawa do godzinnego spaceru na wolnym powietrzu. Z wyjątkiem sytuacji, gdy jest to konieczne ze względu na zalecenia lekarza, prawo to w żaden sposób nie jest ograniczane. Cudzoziemcy osadzeni w Areszcie nie mogą natomiast przemieszczać się pomiędzy celami mieszkalnymi.

Jak wynika z zapewnień funkcjonariuszy pełniących służbę w Ośrodku Strzeżonym, Cudzoziemcy umieszczeni w tej placówce bez nieuzasadnionych ograniczeń przebywać mogą na placu rekreacyjnym w czasie wolnym, przypadającym – według obowiązującego porządku dnia – w godzinach przed i popołudniowych. W tym czasie osadzeni korzystają z prawa do minimum godzinnego spaceru, a także uczestniczą w zajęciach rekreacyjno – sportowych organizowanych przez personel placówki.

Osoby osadzone w Ośrodku Strzeżonym mają także możliwość swobodnego przemieszczania się w obrębie bloku mieszkalnego, w którym zostali zakwaterowani. Ograniczona została jednak swoboda poruszania się pomiędzy blokiem męskim a rodzinnym. Jak bowiem wynika z uzyskanych przez osoby wizytujące informacji, cudzoziemcy zamieszkujący w jednym z bloków mają dostęp jedynie do świetlicy znajdującej się w bloku drugim, przy czym przebywać mogą tam wyłącznie pod nadzorem funkcjonariuszy SG.

Cudzoziemcy zamieszkujący w Ośrodku Strzeżonym korzystać mogą z funkcjonującej na terenie placówki biblioteki. Wspomnieć w tym miejscu należy również, iż w Ośrodku organizowane są zajęcia z języka polskiego, przeznaczone zarówno dla dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych.

5. Wszystkim przebywającym w wizytowanych placówkach cudzoziemcom umożliwia się prowadzenie korespondencji i otrzymywanie paczek. Do dyspozycji osadzonych pozostają także automaty telefoniczne.

Cudzoziemcy umieszczeni w Areszcie w Celu Wydalenia i Ośrodku Strzeżonym korzystają z prawa do widzeń z osobami bliskimi. Zgodę na odbycie widzenia wydaje bezpośrednio kierownik placówek, w porozumieniu z organem, do dyspozycji którego pozostaje zainteresowany widzeniem cudzoziemiec. Jak wynika z poczynionych w

trakcie wizytacji ustaleń, w celu odbycia widzenia, cudzoziemiec zobowiązany jest złożyć stosowny wniosek, wskazując w nim stopień pokrewieństwa łączącego go z daną osobą. W miarę możliwości podane we wniosku dane, są przez funkcjonariuszy SG sprawdzane. Informacje uzyskane przez osoby wizytujące wskazują, iż cała procedura udzielania zgody na widzenie trwać może maksymalnie do 12 dni.

Odmienne zasady obowiązują natomiast w przypadku kontaktów cudzoziemców z organizacjami pozarządowymi, zajmującymi się ochroną ich praw. Przedstawiciele tych organizacji spotykać się bowiem mogą jedynie z tymi osadzonymi, których nazwiska podadzą funkcjonariuszowi dyżurnemu SG. Domniemać zatem należy, iż kontakt organizacji pozarządowych z cudzoziemcami przebywającymi w wizytowanych placówkach możliwy jest wyłącznie wówczas, gdy cudzoziemcy uprzednio zwrócą się do tych organizacji o pomoc.

Powyższa praktyka ta budzi wątpliwości osób wizytujących. Ograniczenie możliwości kontaktu organizacji pozarządowych z osadzonymi, którzy z różnych względów wcześniej nie występowali do nich w swoich sprawach, utrudniać bowiem może tym organizacjom prawidłowe wykonywanie zadań o charakterze prewencyjnym, związanych z przeciwdziałaniem naruszaniu praw cudzoziemców oraz zapobieganiem przypadkom niehumanitarnego ich traktowania.

6. Cudzoziemcom osadzonym w Areszcie w Celu Wydalenia bądź Ośrodku Strzeżonym zapewniono całodzienne wyżywienie, złożone z trzech posiłków. Przygotowywane jest ono w kuchni funkcjonującej na terenie Komendy Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej. Cudzoziemcy przebywający w Areszcie w Celu Wydalenia spożywają posiłki w celach mieszkalnych. Osoby umieszczone w Ośrodku Strzeżonym korzystają natomiast ze stołówek. Jak wynika z poczynionych ustaleń, przygotowywana żywność odpowiada wymogom kultury i religii osadzonych cudzoziemców.

Zainteresowani cudzoziemcy mogą dokonywać zakupów z własnych środków pieniężnych. Zakupy organizowane są we wskazane dni tygodnia, przy czym zamówienia cudzoziemcy zobowiązani są składać dzień wcześniej. Za dokonanie zakupów odpowiedzialni są funkcjonariusze SG.

7. Opiekę medyczną na terenie Aresztu i Ośrodka Strzeżonego sprawuje lekarz zakładu opieki zdrowotnej, którego siedziba mieści się na terenie Komendy BOSG. Dyżury lekarskie odbywają się od poniedziałku do piątku, w godzinach od 7.30 do 15.30. W godzinach popołudniowych lekarz dostępny jest po wezwaniu telefonicznym. Na podobnych zasadach dyżur pełnią także trzy pielęgniarki. Osadzeni zapewniony mają ponadto dostęp do stomatologa. Jak wynika z uzyskanych informacji, personel medyczny posługuje się językami obcymi (angielskim i rosyjskim) w stopniu umożliwiającym prowadzenie wywiadu medycznego.

Specjalistyczną pomoc medyczną świadczy osadzonym 114 Szpital Wojskowy w Przemyślu. W zakładzie tym odbywają się także hospitalizacje.

Wspomnieć w tym miejscu należy także o stwierdzonym w Areszcie w Celu Wydalenia przypadku zachorowania na gruźlicę. Podejrzenie, iż jeden z przebywających w Areszcie cudzoziemców jest nosicielem tej choroby zaistniało na ok. tydzień przed datą wizytacji. Cudzoziemiec ten przebywał w placówce od około miesiąca. W tym czasie zajmował cele mieszkalną wraz z dwoma innymi osadzonymi. Z uzyskanych informacji wynika, iż niezwłocznie po stwierdzeniu podejrzenia choroby, cudzoziemca umieszczono w izolatce i skierowano na stosowne badania. Od tego momentu, cudzoziemiec nie miał styczności z innymi osadzonymi, natomiast personel placówki w kontaktach z chorym korzystał z zabezpieczeń w postaci masek i rękawiczek ochronnych. Wyniki badań, które personel medyczny placówki otrzymał w dacie wizytacji potwierdziły, iż cudzoziemiec jest nosicielem choroby. Wykazały ponadto, iż choroba jest w fazie prątkowania.

Zaznaczyć przy tym należy, iż dopiero po uzyskaniu wyników badań lekarz pełniący dyżur w Areszcie powiadomił o przypadku choroby zakaźnej inspektora sanitarnego. Tymczasem, zgodnie z art. 20 ust. 3 w związku z ust. 4 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o chorobach zakaźnych (Dz.U. z 2001 r. Nr 126, poz. 1384), na personelu medycznym ciąży obowiązek zawiadomienia właściwego inspektora także w przypadku samego podejrzenia wystąpienia omawianej choroby. Stosowna informacja powinna zostać przesłana do inspektoratu w terminie 24 godzin od zaistnienia podejrzenia zachorowania.

Wątpliwości osób wizytujących wzbudza również fakt, iż do dnia wizytacji nie podjęto żadnych działań zapobiegawczo - ochronnych wobec cudzoziemców, którzy przez około miesiąc przebywali w celi wraz z chorym.

8. Wszyscy cudzoziemcy umieszczeni zostali w Areszcie w Celu Wydalenia oraz Ośrodka Strzeżonym na podstawie nakazów przyjęcia i postanowień właściwych sądów rejonowych. Wątpliwości osób wizytujących wzbudził jednak sposób, w jaki uzasadnione zostały niektóre z postanowień sądów dotyczących umieszczenia w Areszcie w Celu Wydalenia. Przedmiotowa sprawa wymaga jednak odrębnego zbadania.

Z uzyskanych informacji wynika, iż w chwili przyjmowania do właściwej placówki osadzeni otrzymują tekst obowiązującego w niej porządku wewnętrznego oraz listę adresową organizacji i instytucji zajmujących się ochroną praw cudzoziemców. Wspomnieć przy tym należy, iż tekst porządku wewnętrznego Aresztu i Ośrodka wywieszony został jedynie na korytarzach w obu placówkach. Nie umieszcza się go natomiast w pokojach i celach mieszkalnych.

W ocenie osób wizytujących, cudzoziemcom nie zapewniono należytego dostępu do broszur lub ulotek informujących o przysługujących im prawach i ciążących na nich obowiązkach.

9. W trakcie rozmów z osobami wizytującymi cudzoziemcy nie zgłaszali zastrzeżeń co do warunków panujących w Areszcie w Celu Wydalenia bądź Ośrodka Strzeżonym. Nie zgłaszali także skarg, które wskazywałyby na zaistnienie naruszenia przysługujących im praw.
10. W trakcie wizytacji zbadana została także sprawa dotycząca przesłuchiwanie obywateli Wietnamu przebywających w Areszcie lub Ośrodka przez służby tego kraju. Z poczynionych ustaleń wynika, iż przesłuchania przeprowadzane były przez funkcjonariuszy Urzędu Kontroli Ruchu Granicznego, podległego Ministerstwu Bezpieczeństwa Publicznego Wietnamu. Celem przesłuchań było potwierdzenie tożsamości osób, w stosunku do których polskie organy prowadziły postępowanie w

przedmiocie wydalenia z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, bądź też które otrzymały już decyzje o wydaleniu z tego terytorium.

Przesłuchania przeprowadzane były na terenie Ośrodka Strzeżonego, w pomieszczeniu pełniącym funkcję biblioteki. Poza przesłuchiwanym cudzoziemcem oraz pracownikami służb wietnamskich, w przesłuchaniach uczestniczyli: tłumacz wyznaczony przez stronę polską oraz funkcjonariusze SG, pełniący służbę w Zarządzie ds. Cudzoziemców Komendy Głównej Straży Granicznej oraz w Komendzie Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej.

Jak wynika z uzyskanych przez pracowników Biura RPO zapewnień, pracownikom służb wietnamskich nie okazywano żadnych akt administracyjnych dotyczących przesłuchiwanym cudzoziemców. Jedynym dokumentem, którym funkcjonariusze ci dysponowali była tzw. deklaracja readmisyjna, wypełniana przez samych osadzonych, zawierająca dane niezbędne do potwierdzenia ich tożsamości oraz podstawowe informacje dotyczące opuszczenia Wietnamu i przyjazdu do Polski.

Z poczynionych w trakcie wizytacji ustaleń wynika, iż z reguły, pomimo obecności tłumacza, rozmowa pomiędzy funkcjonariuszami służb wietnamskich a cudzoziemcami nie była tłumaczona na bieżąco. Zaznaczyć przy tym należy, iż Komenda BOSG nie dysponuje żadnymi protokołami, które dokumentowałyby przebieg poszczególnych przesłuchań.

Wnioski i zalecenia.

- Warunki bytowe panujące w Areszcie w Celu Wydalenia i Ośrodku Strzeżonym dla Cudzoziemców uznać należy za bardzo dobre.
- Rozważyć należy zmianę sposobu organizacji spotkań osadzonych z przedstawicielami instytucji pozarządowych, zmierzającą do zapewnienia tym instytucjom możliwości wykonywania spoczywających na nich zadań o charakterze prewencyjnym.
- Odrębnego zbadania wymaga sposób uzasadniania przez właściwe sądy postanowień o umieszczeniu w areszcie w celu wydalenia.

Marcin Sośniak

Specjalista